

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research
Cilt/Volume 10 Sayı/Issue 25 Ağustos/August 2021
Samsun-Türkiye/ Turkey

ISSN: 2147- 5490
www.dedekorkutdergisi.com

DOI: <http://dx.doi.org/10.25068/dedekorkut438>

Araştırma Makalesi/ Resarch Article

Kemal Varol'un "Küfran" Adlı Şiirinden Romana Yolculuk: Âşıklar Bayramı

Journey To The Novel From Kemal Varol's Poem Titled "Küfran": Âşıklar Bayramı

Öz

Kemal Varol'un incelenen "Küfran" adlı şiiri, hikâyesi olan bir şiirdir. Kurgusal anlamda mantıksal bir tutarlılık sağlamak isteyen yazar *Âşıklar Bayramı* adlı romanıyla da bu kurguyu detaylandırmıştır. İncelenen eserlerde tespit edilen esaslar, babası ile hem duygusal hem de mesafe anlamında bir uzaklık yaşayan oğulun temsilinde yaşanan duygusal kırılmalar ve toplumsal sorunlardır. Varol, bu iki eserinde de incinmiş bir oğulun karşısına idealleştirilmiş bir baba figürü çıkarmıştır. Yazar, bu eserlerin kurgusal evreninde değişip dönüşen baba ve oğulun trajedisine yer verirken, toplumsal gerçeklere de uzak kalmamıştır. Edebi türlerin birbirleriyle olan etkileşiminin, eserlerinde zenginlik ve çeşitlilik sağlayacağını farkında olan Varol, şiirinin hikayesini *Âşıklar Bayramı* adlı romanı ile detaylandırmıştır. Baba ile olan karşılaşma anından itibaren anılarla canlanan geçmiş eşliğinde babanın yaşlılık yolculuğuna uzanan ve ardından ölümlü sonuçlanan bu kurgu, objektif tutumla işlenir. Baba oğul ilişkisini toplumsal yapıdaki algıyla kurgulayan yazar, saygı duyulan bir babayı zamanın ilerlemesiyle birlikte yaşlanmış ve çökmüş ancak hala güçlü, onurlu bir baba şeklinde tasvir eder. Zaman, belirsiz ve gizemlidir. Geçmişinde bastırıldığı duyguları ile yaşayan oğul için babası ile karşılaşması bir yüzleşme anıdır. Zamanın boşluğunda zamansız hatırlayışlarla gelen bastırılmış duygular açığa çıktığında ise oğul, babasıyla ve kendisiyle vicdani hesaplaşmalar yapar. Duru, sade ve akıcı bir anlatım ile söz konusu eserlerde baba oğul ilişkisi bu yönleriyle incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: baba, Kemal Varol, sosyal gerçekler, zaman.

Abstract

Kemal Varol's poem called "Küfran" is a poem with a story. The author, who wants to provide a logical consistency in the fictional sense, elaborated this fiction with his novel *Âşıklar Bayramı*. The principles determined in the works examined are the emotional breaks and social problems in the representation of the son who lives with his father in terms of both emotional and distance. In these two works, Varol produced an idealized father figure in front of a hurt son. The author, while giving place to the tragedy of the father and son, which has changed and transformed in the fictional universe of these works, has not stayed away from social realities. Being aware of the fact that the interaction of literary genres with each other will provide richness and diversity in his works, Varol has detailed the story of his poetry with his novel *Âşıklar Bayramı*. This fiction, which extends to the father's journey of old age accompanied by the past revived with memories from the moment of the encounter with the father, and then ends with death, is handled with an objective attitude. The author, who constructs the father-son relationship with the perception of the social structure, portrays a respected father as a father who has aged and collapsed with the advancement of time, but is still strong and honorable. Time is uncertain and mysterious. The encounter with his father is a moment of confrontation for the son, who lives with his suppressed emotions in his past. When the suppressed emotions that come with timeless reminiscences in the void of time are revealed, the son makes conscientious reckonings with his father and himself. With a clear, plain and fluent expression, the father-son relationship in the mentioned works has been examined in these aspects.

Keywords: father, Kemal Varol, social facts, time.

Asena Tokgözlü*

Fırat Üniversitesi

Sorumlu Yazar/ Corresponding Author

* Lisansüstü Öğrencisi
Elazığ/ Türkiye
Elmek: asena_orhan23@hotmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0902-4194>

Makale Geçmişi/ Article History

Geliş Tarihi: 15.07.2021
Kabul Tarihi: 24.08.2021
E-yayın Tarihi: 30.08.2021

Giriş

Gelişmiş bir düzyazı değerine sahip olan toplumlarda edebi dilin zengin, donanımlı bir romansı düzyazı olması onun ulusal ve evrensel bir dil bütünlüğüne ulaşmasını sağlamaktadır. Bir edebi ürünün ortaya çıkaracağı zenginlik türe ait unsurları kapalı bir dil sisteminde barındırması ile sağlanamamaktadır. Aksine birbirleriyle ilişki kuran ve birbirlerini destekleyebilen bir yapıda olması gerekmektedir.

Ortak bir dilin edebi türler içerisinde ortak kullanımı vesilesiyle türler arasındaki etkileşim artmaktadır. Ortak dilin yanı sıra ortak bir kurgu ve ortak kavramların tespiti de “Küfran” şiirinin hikâyesi olan bir şiir olduğu düşüncesini desteklemektedir. Şiirsel bir üslupta etkin olan imgeler aslında roman türü içerisindeki naifliği ve sürükleyiciliği arttırmak için kullanılmıştır. Edebi ve sanatsal türler olan şiir ve roman türlerinin ortak paydası şiirsel bir söyleme sahip oluşlarıdır. Serbest şiirin yaygınlaşması ile birlikte şiir bağlamında okura yeni bir okuma tarzı sunulmuştur ve öyküsü olan şiirlere kapı açılmıştır.

Kemal Varol’un şiirlerini bir araya getirdiği *Bakiye* adlı kitapta yer alan “Küfran” şiiri, romansı bir dile sahiptir. Edebi türlerin etkileşimi ile dilde ve sanatta zenginliğe, çeşitliliğe önem veren Varol, *Âşıklar Bayramı* adlı eseri ile de şiirinin hikâyesini detaylandırır. Çalışmada amaçlanan, bu noktadaki ortaklıkların tespitini yaparak şiir ve roman türünün birbiri ile ilişkisinin edebi anlamda sağladığı çeşitliliği belirlemektir. Çalışmada ortak kavramlar ve duygular açısından bir sınıflandırma yapılması iki eseri birbiriyle ilişkilendirmeyi kolaylaştırmaktadır.

Kemal Varol’un “Küfran” adlı şiiri ile *Âşıklar Bayramı* adlı romanındaki benzerliklerin tespiti, şiir ve roman ilişkisinin bir örneğini oluşturmaktadır. Çalışmada şiir ve roman arasındaki ilişkinin söz konusu eserlerde ne şekilde yansıtıldığı hakkında çıkarımlarda bulunuldu. Bu benzerliklerin tespiti ile yazarın toplumsal ve bireysel olaylara karşı yaklaşımı ve bakış açısı hakkında bilgi edinildi.

Yol Arkadaşı: Baba

Babalar, çocuğun yaşamındaki ve kişisel gelişimindeki rolü yadsınamayacak etken kimliklerdir. Babalık rolünün, çeşitli araştırmalarla yeniden tanımlanması neticesinde, çocuğun erginleşme sürecine aktif katılımını sağlaması durumunda olumlu sonuçlar doğurduğu saptanmıştır. Değişen sosyal ihtiyaçlar ve değerler ile birlikte baba kavramının, ahlaki öğretici, disiplin bilincini taşıyan ve aşıl原因an, rol modeli, arkadaş olarak anlam alanı genişlemiş, günümüzde ise çocuğunun yaşam serüveninde etkin rol alan ebeveyn şeklinde bir anlam dünyasına erişmiştir.

Çocuğun zekâ gelişimi, bilişsel gelişimi, dil becerilerinin gelişimi, bilinçli etkileşim ve doğru iletişim kurabilme yeteneklerinin gelişimi açısından babanın çocuğun erginleşme sürecinde aktif bir katılımcı olarak bulunması gerekir. Aksi durumda çocukta özgüven eksikliği, kendisine ve çevresine karşı uyum problemleri, geç algılama gibi olumsuzluklar ile karşılaşılması kaçınılmazdır. Çocuklar gelişim sürecinde, kendilerine yol gösterecek, aynı zamanda güven verecek bir otoriteye ihtiyaç duyarlar. Hayatlarının belirli dönemlerinde gereksinim duydukları bu otoritenin özgürlüklerine bir engel teşkil edeceğini düşünmelerine rağmen kazandıkları bu güven duygusu ile birlikte mantıklı akıl yürütmeyi kavrarlar. Toplumumuzun genelinde hâkim olan algıda anne sevgi, şefkat, merhamet ile özdeşleştirilirken, baba ise otorite,

disiplin bağlamında değerlendirilir. Jung'un ifade ettiği *mantıklı akıl yürütme* sisteminde duygusalıktan tamamen soyutlanma yoktur, tek şart belli bir *kritik ölçüyü aşmamaktır*. (Jung, 1999: 46) Jung'un bu değerlendirmesine göre anneyi duygusalılık ile babayı da akıl ile özdeşleştirdiğimizde çocuk gelişimi için gerekli olan ilk şartın ebeveynlerin doğru ve etkili bir iletişim ile hareket etmeleri ve kendi sorumluluklarının bilincinde olmalarıdır tespiti yapılabilir. Böylece toplumda psişik bir ruh haline sahip, saldırganlığa meyilli bireylerin sayısı da azalır.

Çocuk, anne ve baba üçgeninde önemli olan denge prensibidir. Gerard Mendel'e göre ben ile ilkel anne imgeleri arasındaki aracı şimdiye kadar baba imgesi olmuştur. *Psşik babanın yaratılması*, anne imgeleri arasındaki uzaklık isteği disiplinin çürütüleceği özgürlüğün kazanılma arzusuna karşı alınmış bir tedbirdir. Böylece küçük çocuğun anneye karşı ruhsal- duygusal bağımlılık evresi de dengelenecektir. *"İnsanlarda canlanan bu arzu, baba imgelerinin ve Ben'in İdeali'nin kökenindeki süreç olan babanın kimliğini almanın peşinden özneye, bireye, çocuğa dönecektir. Bizim tanıdığımız insan –daha ilk çocukluktan başlayarak her birimizi sosyo-kültürel ve aile kurumlarının yetiştirdiği şekliyle, insanın eski düşününün gerçekleşmesi olacaktır; her ne denli eksik kalsa da"* (Mendel, 2000: 402).

1. Babaya Benzerlik ve Baba Oğul Arasındaki Bağ

Mendel'e göre Oedipus çatışmasının aşılabilmesi için Ödipsel çatışmadaki baba imgesinin, çocuğun anne imgesini seçmesine izin veren babanın kimi özgün karakterlerine sahip olması gerekir. Yani çocuğun ruhsal- duygusal travmatizmaları sağlıklı bir şekilde atlatabilmesi için, annenin gerçek kişiliğini ve babanın gerçek imgesini algılaması gerekir. Anne ve baba arasındaki farklılıkların tespiti ön koşuldur. Bir diğer koşul ise baba oğul arasındaki cinsel enerji ilişkisinde oğul, bilinçdışı saldırganlığa direnebilmesi için Ödipsel çatışmayla bütünleşebilmeli ve bu bütünleşme sonucunda sevgi açığa çıkmalıdır (Mendel, 2000: 111).

"benzemem diye düşünürken

müsvedde oldum ona " (Varol, 2017: 11).

Şair ve yazar kimliği ile tanınan Kemal Varol, *Bakiye* adlı şiir kitabının içerisinde yer alan "Küfran" şiirinde baba oğul ilişkisi içerisinde netlik kazanamayan duygusal ve ruhsal iletişim boyutunda bir tablo çizmiştir. Şiirin geneline hâkim olan baba yaklaşımı yer yer öfke barındırır ve oğul kaçmak isterken sürekli tüm yolların babasına çıktığını belirtir. Baba oğul ilişkisi düzleminde yaşanan sürekli bir çatışma halinin durağanlaştığı ve öfke, kin, nefret duygularının yerini merhamet, sevgi ve hasret duygularına bıraktığı görülür. Bir nevi Ödipsel çatışma boyutunda değerlendirdiğimiz bu durum oğulun Ödipsel çatışmayla bütünleştiği sonucunu doğurmaktadır. Baba koca bir çınardır. Öyle bir kuvvete sahiptir ki üstesinden gelemeyeceği hiçbir sorun yoktur. *Âşıklar Bayramı* adlı eserinde babasından uzak yirmi beş yıl geçiren bir yetişkin olarak özne adeta şiirden esere taşınmıştır ve şair kimliği ile şiirde sınırlı anlattıklarını yazar kimliği ile eserinde açıklamalarıyla, tasvirleriyle belirginleştirir. Şairin benzemek ihtimalini düşünmediği babasıyla nasıl bir iletişim güçlüğü içerisinde olduğunun açıklaması bu yirmi beş yıldır. *"Her şeyi, birbirimizden habersiz geçen yirmi beş yılı, hatta o yirmi beş yıldan önceki yalnız ve zorlu on beş yılı unutmuş gibi davranmaya çalışsam da nafile"* (Varol, 2019: 21).

Hem şiirde hem eserde çizilen baba figürü, iletişim problemi çekilen ve uzakta olarak nitelendirilen bir özelliktedir. Ailenin temel taşlarından olan babadan yoksunluk çocukta erginleşme süreci içerisinde kişisel gelişimi tamamlaması boyutunda ciddi aksaklıklar meydana getirmektedir. Böylece ruhsal zekâ alanında yeterince eğitilememiş, olgunlaşmamış bireylerde *manevi aidiyetsizlik depresyonu* ortaya çıkmaktadır. Kendine somut bir alan inşa etme çabasındaki bireyin başvurduğu ilk algı yanında bulunsun ya da bulunmasın baba kavramı ile yüzleşmek olmaktadır; çünkü baba soyun temsilcisi ve aktarımın en büyük taşıyıcılarından. Aidiyetini somutlama çabasına girmiş olan bireyin yapacağı ilk hamle babası ile ortak noktalarda bütünleşmeye çalışmak olacaktır. Çatışmanın somut bir göstergesi olarak kullanılan sürekli bir kıyas ve karşılaştırma hali de bu durumu destekler niteliktedir. “*Yine de her oğul gibi, ne kadar direnirsem direneyim daha en başından babama karşı yeniktim*” (Varol, 2019: 21).

Âşıklar Bayramı adlı eserde yazar en son on beş yaşında gördüğü babasının sadece ruhsal- duygusal özelliklerinin değil, fiziksel özelliklerinin de kendisiyle benzeştiğini ifade ederken ayna metaforunu kullanır. Aynadaki görüntü hem çevreyi hem de nesneyi betimlemektedir. Yani aynanın görünenin ötesine hükmetmek gibi bir işlevi vardır. Ayna vasıtasıyla yansıtılan görsel, okuru farklı detaylarıyla çeşitli anlamlara yönlendirebilir. Babasının kafasının arkasındaki ayna gibi boşlukta kendi ile yüzleşme fırsatına erişen oğul kendi benliğini keşfetme yolculuğuna çıkmıştır. Tıpkı onun gibi hala dökülmeyen saçlarının varlığını hisseden oğul, kendisini anlamlandırmaya hazırdır. Ancak kendi benliğini somutlamak düşüncesinde herhangi bir dış gücün kanıtlanmasına ihtiyaç yoktur. Ruhun kendine ait olan doğasını mantıksal tutarlılıklara beyin vasıtasıyla oturtmak mümkün değildir. Bireysel özgürlük ve varlık inancını içinde gizli bir özlem olarak barındıran insanlar kendi benliğini algılamak noktasında direnmektedirler. “*Bu tehlikeyi göğüsleyebilmek için, özgür toplumun etkili bir birleştirici bağa ihtiyacı vardır, yani komşunu sev türünden bir ilkeye. Ama bu sevgi, içimizdekini karşımızdakine yansıtılmamızdan doğan anlayışsızlık yüzünden acı çekiyor*” (Jung, 1999: 118). Çünkü yazar sevgisini kini ile örtmeye çalışır aslında en başından zedelenmiştir güven bağları...

İnsan kendi ruhunun derinliklerini keşfettikçe, içgüdülerin imge dünyasında kendi alanını oluşturduğunda, bilinçli bir akıl süzgecinden geçtiği takdirde sonuçları da olumlu ve yapıcı olmaktadır. Bilinçdışına erişim sağlayabilen bireylerin çevresindeki diğer insanların da derinleşmesine ve gelişmesine olan katkısı kaçınılmazdır. “*Küfran*” adlı şiir ile *Âşıklar Bayramı* adlı eserde birçok yönden ortak olan özne, ilk olarak keşfedilmemiş benlik alanını istila eden çözümlenme savaşında babası ile benzerlikleri belirleyerek kendi varlığını anlamlandırma çabasına girmiştir. Yapılan yanlış uygulama neticesinde kendisini onunla bütünleştiren özneyi, birey yapan tek nokta babasının ölümü olmuştur. Şiirde babanın öksüzlüğü ile ve ümmi olmasıyla kurduğu ilgiyi eserinde detaylandırma imkânına erişen yazar kendi öksüzlüğü ve onu birilerinin sakalından dolayı alevi sanmasıyla özdeşlik kurar.

“yürürüm diye düşünürken

müebbet oldum ona” (Varol, 2017: 13).

Ailenin temel yapı taşlarından biri olan babanın, oğulun kendi gelişim evreleri boyunca yanında bulunmaması doyumsuz bir sevgi ihtiyacını da tetikler. Kendi benliğine erişememiş bireyin bir güvence arayışı içerisinde olması, sevilme ve beğenilme

isteği doğrultusunda tetiklenir. "Eğer bir insan, kaygıya karşı güvence uğruna bir başkasının sevecenliğine ihtiyaç duyuyorsa, genellikle konu bilinç düzeyinde bütünüyle bulanacaktır, çünkü birey kaygıyla dolu olduğunu ve bu nedenle umutsuzluk içinde, herhangi bir türden bir sevecenlik aradığını genel anlamda bilmez" (Horney, 1995: 81). Bu şekilde beklentilere kapılan birey, bir başkasına karşı aşırı özverili olmaya başlar ve sevecenlik yanılısamasına düşer. Öznel bir bağıllık inancı içerisindeki bu bireyde oluşan etkileşim hatıralar ile yüzleşme şeklinde devam edip yeni bir bağıllık boyutu kazanacaktır.

Bu bağıllık duygusunun girdabında sürüklenen oğulun, yazarın eserinde uzun bir sürenin ardından ilk kez karşılaştığı babaya karşı içinde beliren kaygı ona daha sıkı sarılmasına sebep olmuştur. Kars yolculuğunu duyunca onu son kez görmüş olmanın verdiği ayrılık acısını önceki ayrılıklarından daha yoğun yaşar ve içine attığı binlerce kelimeyi söyleyemeden sadece yutkunabilir. Onun için ilk defa kaygılanır ve erginleşme sürecinde yanında olmayan babasıyla çıkacağı bu yolculukta ona yol arkadaşı olmaya karar verir. May'a göre bu durum "Kendi kendilerini yönetememekten veya kararsızlıktan yakınmaya başladıkları zaman, bireylerin temel probleminin arzuları ve istekleri hakkında kesin bir deneyimlerinin bulunmayışı olduğu iyice belirginleşiyor. Acı veren bir güçsüzlük duygusuyla karışık oradan oraya atılmışlık fikrine esir düşüyorlar çünkü kendilerini anlamsız bir boşlukta hissediyorlar" (May, 1997: 16) şeklinde açıklanır. Hem şiirde hem de eserde ortaya çıkan bu boşluk ifadesi işte bu bilinmezliğin ve çıkmazın kapılarını aralar.

Rollo May'ın da belirttiği gibi bu boşluk sadece insanların isteklerindeki kararsızlıklarını kapsamaz, aynı zamanda o insanlar hissettikleri konusunda da net olamazlar. Bir oğulun babasına öfke ve sitemi ile başlayan bu yolculuk taşların yerine oturmasıyla birlikte yeni bir bakış açısı ortaya çıkarır. Önyargılardan arınmış, saf sevgi kavramı ortaya çıkar. Boşluk, net olmayışın göstergesi olmasına karşın içi mantıklı bir şekilde dolmaya başladığında insanı olgunlaştıran bir yapıya bürünür. Söz konusu şiirde geçen oğulun boynunu boşluğa dönmesiyle, babanın maraz bir gecede içinden boşluğa konuşması aslında anlamlandırma ve kendi benliklerine ulaşma yolculuğudur aynı zamanda. Romanda babanın son anlarında ya da anıları gözünde canlandığında boşluğa bakması da bu yüzdendir. Bu boşluğu doldurmak için yol arkadaşı olurlar aslında ...

"her baba aslında bir imadır oğluna.

mevsimler, yıllar ve hayat

ah, böyle böyle geldim huzura" (Varol, 2017: 17).

Romanda birbirine kavuşmuş ama fazla vakitlerinin kalmadığını bilen iki yabancıdan farksız baba oğul arasındaki etkileşim oğulun babasının eski alışkanlıklarıyla birleştirerek yorumladığı beden diline dönüşür. Onun o an ne yapmak istediğini, sıkıntılı olduğunu, pişmanlıklarını adeta zihnini okur gibi algılar. Oğulun "kırk yaşında tanıdım onu" demesi aslında bu erginleşme sürecinde yalnızlığını perçinleyen babasızlığa bir serzenişidir, çünkü hiçbir zaman babaya yapamaz sitemini. Irvin Yalom'un ifade ettiği "uyanma deneyimi" aslında ölümle yüzleşen bireyin artık korkuyu yenme sürecine girmiş olduğunun belirtisidir. "Kendisini ölüme karşı koruyarak kendisini hayata karşı da korumuştur" (Yalom, 2008: 39). Romanda babasının ölümüne yaklaşma serüvenine yoldaşlık eden oğul babayla hesaplaşma, ondan öç alma psikolojisinden çıkarak sadece onu tanımak ve yaşamak istemiştir.

Asena Tokgözlü

Şiirde geçen bir bölümde babasına merak olması ifadesi aslında onu anlamak yolunda atılan adımın nişanesidir. Romanda burada ne işi var, bu adam kim, bu kadınlar kim? sorgulamalarının nedeni de budur. Zamanı doğru kontrol etme, algılama, geçmişe dönebilme ve geleceği doğru tasavvur edebilmenin birinci şartı ön yargılardan arınmakta gizlidir. *“Benlik bilincimiz sayesinde kendimizi başkalarının bizi gördüğü gibi görebilir ve diğer insanlara karşı özgeci davranışlarda bulunabiliriz. Kendimizi başkasının yerine koyup onun yerinde olmamız durumunda neler yapacağımızı düşünebiliriz”* (May, 1997: 83). Bu sayede oğulun erginleşme sürecinde yalnızlaşması hususunda yaşadığı tedirginlikler biraz olsun yerini rahatlığa bırakır; aksi takdirde hiçbir zaman yanında olmayan bir babaya karşı duyulan öfke yerini merhamete bırakamaz. Oğulun kendisini babasının yerine koyduğu zaman karşılaştığı ilk duygu büyük bir sevgi olmuştur; bu nedenle kendisi ile babası arasında sürekli benzerlikler kurmaya çalışır.

“ben o dişi taşların oyuklarında duaydım artık.

alıştır, alışır, diye düşünürken

merak oldum ona” (Varol, 2017: 17).

“Yeniden kendine geldiği için sevinmeli miydim, yoksa acı çeken bu hali beni de mi içine çekiyordu, karar veremiyor, onun için en iyi tercihin ne olduğunu bir türlü bulamıyordum. Sanki nefes alamayan, her tarafı ağrıyan babam değil de bir bakıma bendim” (Varol, 2019: 212).

Oğul, eserde babasının çektiği acılar karşısındaki çarpınılarıyla bir bütünlük kurar ve dualar etmeye başlar, babasının çektiği acılardan kurtulması için... Çünkü geçmişteki günlerin telafisi olarak görmektedir bunu. Bu yüzden babasının yanından bir kez olsun ayrılmak istemez, her an gizli bir mücevherdir. *“Eksikliğe güdülenmiş insan, güçlü bir şekilde gelişime güdülenmiş insana göre, diğer insanlara çok daha fazla bağımlıdır. Daha düşkün, muhtaç, daha bağımlı ve daha tutkuludur”* (Maslow, 2001: 42). Baba oğul ilişkisi bakımından değerlendirildiğinde çocuğun erginleşme sürecine tanıklık etmemiş bir baba, oğul için yeri doldurulamayacak bir boşluktan ibarettir. Onunla karşılaşma anındaki tedirginliğinden kısa bir süre içinde kurtulmasının ve o tedirginliğin boyut değiştirmesinin temel nedeni de Maslow’un ifade ettiği gibi *eksikliğe güdülenmiş bir insan* olarak yetişmesidir.

Eserde, babasının yıllarca onu gizliden gözlemlediğini ve her anından haberdar olduğunu anlaması üzerine biraz suçluluk biraz da rahatlık hissiyle duygu karmaşası yaşamıştır. Oğulun yaşadığı *“İçsel gerçek suçluluk duygusu kişinin kendi iç doğasını ya da benliğini aldatmasının, kendini gerçekleştirme yolunun kapanmasının bir sonucudur ve özünde doğrulanmış bir kendini onaylamama durumudur”* (Maslow, 2001: 206). Bu nedenle babasının hasta olduğu süreçte karşılaştığı insanları, babasının arkadaşlarını, sürekli babasına benzetmeye başlar. Vicdan muhasebesinden mağlup çıkmanın sonucunda ayrılık için erken, kavuşmak için geç kalındığını fark ettiğinde sürekli benliğini sorgulama haline girer. Âşıklar Bayramı ile ilgili haberlerde babasının yüzünü aradığını ve o esnada kalp atışlarındaki hızı tüm iliklerinde hissettiğini hatırlar, bu sadece kendini rahatlatma seansıdır.

“rüzgârda dalgalanan bir perde kadar

dokunaklıydı onca aleve susan babamın gözleri

bakmam diye düşünürken

nişan oldum ona" (Varol, 2017: 21).

Şiirden kesitlerin *Âşıklar Bayramı* adlı eser ile detaylandırıldığı bölümlerden biri olan babayla göz göze gelme korkusu ve tedirginliği eserde daha net hissedilir. İlk dokunuşundaki kaygısı, babasının evladım diye seslenişi ve helallik istediği kısımlardaki çaresizlik onunla hiç göz göze gelmeyeceği düşüncesiyle başlamıştır; ancak bütün kuralları yıkan bir olgudur zaman. *"Şimdiki an'da elimin altındaymış gördüğüm şey, onu varlık ve olaylardan çekip ayırmaya ve onun kendinde varoluşunu yakalamaya çalıştığımda buharlaşıp gider ve geride sadece var olanlar kalır"* (Köktürk, 2017: 16). Köktürk'ün de ifade ettiği gibi zaman insanın varoluş serüveninin içerisinde. Yaşanmamış anları yaşarken, anlar geride kalırken, bu serüvenin içerisinde daha kendi varlık hesaplaşmasını yapamamış bireyi psikolojik çalkantılara sürükleyen ve ömür diye nitelendirilen varoluş bütünlüğünün sonlandırılması durumu söz konusudur.

Romanda karşılaştığımız birkaç günü kapsayan süre içerisinde bir ömürü sığdırmakta zorlanan oğulun yarım kalan cümlesidir baba... Baba kelimesinin daha ilk hecesinde kelimeler boğazına takılır. *"İçimde babamdan kalma bir hece, elimde üç telli bağlaması, başımı çevirip bizi Arguvan'a götüreceksin sili yola yaklaşan kışa ve sanki o an Kars'ta değil de yıllar önce Arkanya çarşısında hemen önümde el ele yürüyen o babayla küçük oğluna baktım son kez"* (Varol, 2019: 227). Yazar, "Küfran" şiirindeki kahramanları eserden bağımsız şekilde olay içerisinde yerleştirerek bağlantı ipucunu sunmuştur. Aynı zamanda romanın son satırlarında da o baba ve küçük oğlu diyerek kendisini eserden soyutlama yolunu seçmiştir. Kendi benliğine ulaşabilmek adına kendisini çevreden tamamen soyutlamayı seçen oğul, aslında geçen onca yılı sadece birkaç gün içinde gerçekleşen olaylara sığdırmanın telaşındadır. Zamana hükmedemeyen insanoglu sorgusuz sualsiz anı yaşama girişiminden de başarılı çıkamaz. Kafasını ömür boyu meşgul edecek baba, keşfedilmemiş benliğini de yanında götürmüştür.

"herkesin kulak kesildiği bir sala oldu sonunda" (Varol, 2017: 22).

Romanda son arzusu Kars'taki *Âşıklar Bayramı*'na katılmak olan babaya karşı vazifesini yapan oğul, ambulansı bekleyen bütün âşıkların bulunduğu kalabalığı görür ve herkesin babasına karşı duyduğu saygıyı, sevgiyi derinden hisseder. Baba, kederli saz âşıklarının, kederli ezgileri eşliğinde yarım kalan bir hikâyeye gibi uğurlanır son yolculuğuna. Oğul, yalnız başladığı yaşam serüveninde kısa bir süreliğine eşlik eden yol arkadaşının zamansız vedasından sonra tekrar yalnız kalır ancak bununla baş etmek onun elindedir. Svendsen'in dediği gibi *"... belli ölçüde kendi yalnızlığımızın da müsebbibisinizdir"* (Svendsen, 2018: 63). Babalar, ölümüne yakın sevilir ve bu yüzden yeri doldurulamamış bir boşluk olarak kalırlar.

2. Babasının Alışkanlıkları ve Saz Âşıklığı

Baba oğul arasındaki bu tanıma ve yakınlaşma süreci romanda baba ile çıkılan bir yolculuk ile gerçekleşirken şiirde ise babasının ölümünden sonra onu yâd eden oğulun dilinden dökülen sözcüklere dönüşmüştür. Aslında baba ile yapılan bu yolculuk, *"...derin bir heyecan ve anlam körlüğüdür. İnsan bütün hazırlığına rağmen yoldadır"* (Arslan, 2018: 128). Şiirde de babasının ölümüne kadar olan süreçten bahsedildiği görülmektedir, bu süre içerisinde baba ile ilgili tüm gözlemler aktarılır.

"ıçkırıklarla akşamı karşılayan bir aldaniş gibi"

babamın incinmiş sesine çökerdi” (Varol, 2017: 11).

Şiirde çizilen incinmiş baba profili aslında roman boyunca bu incinmiş ruhu tüm boyutları ile okuyucuya sunar. Anne ve babasını kaybetmiş, mutsuz bir evlilik yapmış ve hayatı boyunca sadece saza, söze döktüğü cümleler ile var olan bir adam, pişmanlıklarını, yaşanmışlıklarını ve tüm hayatını da yanına alıp oğlu ile helalleşmek için bir gece yarısı oğlunun yanına gelir. *“Hiçbir şeyi ciddiye almaksızın, duygularımız dışında hiçbir şeyin gerçekliğinden emin olamayacağımızı aklımızdan çıkarmaksızın, bilinmeyen uçsuz bucaksız topraklar gibi yokladık duyguları, içlerinde bir sığınak aradık” (Pessoa, 2015: 15).* Baba da tüm pişmanlıklarını, özlemini, sevgisini yanına alır ve onların arkasına sığınarak çıkar oğlunun karşısına aslında... Hayatı, bütün benliğimizi saran hayallerimizden ibaret görmek de hayattan ödün vermek de bir çeşit yaşamaktır. Hayallerden ibaret bir kurguyu gerçekliğin içerisinde hapsedmek ise yaşamaya duyulan ihtiyaçtır sadece. Tüm gerçeklerden kopulmasının neticesi olarak kendini kaybetme sorunsalı ile karşılaşılır. Söz konusu eserlerde görülen en büyük problem kendi varlığını temellendirememektir. Baba ve oğlu bütün yapan aralarındaki en güçlü bağ budur. Kendi varlığını anlamlandırma yolculuğunun ve Âşıklar Bayramı'na yapılan yolculuğun yanında esas çıkılan yolculuk vicdan yolculuğudur.

Romanda kocaman bir boşluğun ardından oğlunun karşısına çıkan baba, önceleri oğlu için sadece bir kaygı ve telaştan ibarettir. Elden ayaktan düşmüş olması, bitkin ve çökmüş olan gözleri hayattaki bütün kırgınlıklarının somut örnekleridir. Sesindeki pişmanlıkları, yalvarır gibi bakışları ve göz göze gelemeyişleri ile baba, vicdan muhasebesi yapmaya hazır, yolun sonuna gelmiş bireydir. Epikouros, insan acısının temelindeki nedeni her zaman var olan ölüm korkusu olarak görmüştür. Babanın bir hastalıkla boğuşmaya başladığı yıllar kendisini sorgulamak için çok vakti olmuştur. Başta oğlu olmak üzere incittiği gönüllerden af dilemek, vicdanını rahatlatıp acısını hafifletmek için kendisine bir yol çizer. Ölüme giden bu yolculukta ulaşabildiği kırgınlıklarla hesaplaşmış ancak geç kaldığının göstergesi olarak ziyaret ettiği mekânlar çoğunlukla mezarlıklar olmuştur.

Şiirde klarnet çalan bir baba olarak tanımlanan baba, romanda saz çalan bir saz aşığı olarak okurun karşısına çıkar. İki eserde de yaşanmışlıklarını, pişmanlıklarını, sevinçlerini, kırgınlıklarını ve kızgınlıklarını melodilerle aktarma yolunu seçmiş bir baba vardır. Sazına büyük bir saygı duyan ve bağlılık gösteren baba, onu bir an olsun yanından ayırmaz. Şiirde babanın az konuşup sustuğu anlatılırken romanda da *“Kendimi bildim bileli hep kısık sesle konuşan babam, sesini anneme de ulaştırmaya çalışır gibi yanık türküsünü avaz avaz havalandırır” (Varol, 2019: 28).* şeklinde betimlenmiştir. Kendisini ifade etmek istemeyen, keşfedilmeyi bekleyen baba, sadece türkülerle haykırır.

“her şey ses'ti Doğu'da.

bu sözle dirilip

bu sözle yaklaştım sırtındaki hançere” (Varol, 2017: 14).

Romanda Kars'taki Âşıklar Bayramı'na katılmayı vasiyet eden bir baba bu dizelerde canlanmıştır. Her şeye uzak olan babanın yakınlığı sadece türkülerdir. Hatta ölüm döşeginde bile türküler birleştirir baba oğulunu. Her yıl ülkenin dört bir yanından gelen saz âşıklarının bir araya toplanıp, iki dudağının arasına koydukları

kürdan veya toplu iğneler ile atıştıkları, yeni türkülerini ilk kez orada seslendirdikleri, birbirlerinden yeni makam ve sözler aldıkları Âşıklar Bayramı, yüreğinin çığlıklarını ancak sazıyla haykıranların mekânıdır. Hatta ölmek üzereyken arkadaşının onun çok sevdiği Pir Sultan'a ait olan Sultan Suyu'nu çalması üzerine gözlerini açıp etrafına bakarak tepkisini gösterir baba. Oğulun, babasının kederli halini görmesi üzerine içinde dizginleyemediği bir türkü, ağıta dönüşerek hayat bulur. Türkülerde özlem, anılar, sevgi ve ayrılık gibi bütün duygular canlanmıştır.

Artık bir türküyü tamamlayacak bir gücü kendisinde bulamadığı, şiirde ve romanda belirtilir, onun türküleri de kesik kesiktir. Yaşlandıkça anılara sığınan bir baba ancak türkülerde ve anılarda teselli bulmuştur. Bir nevi kendini bulduğu ve kendi sınırlarını çizemediği tetikleyici ve canlandırıcı bir işleve sahip olan türkülerle ruhu işlev kazanır. Çünkü kendini tanımak çoğunlukla sosyal etkenlerle ya da insanın kendi ruhunda olup bitenlerle bütünlük kazanır. Sadece beyin yapısı veya fizyolojisiyle ruhsal süreç saptanmaz çünkü ruhun kendine özgü bir yapısı vardır. İnsan kendi ruhunu keşfetmeye başladığında içgüdüleri ile karşılaşmaya başlar ve kendi imge dünyasında ruhun içerisine hapsolmuş güçlerle karşılaştırma yapar. Türkülerin bağlayıcı ve canlandırıcı noktası da bu şekilde açıklanabilir. Baba kendi ruhunda olup bitenlerin keşfine çıktığı süreçte onun ruhunu yoran ve onu rahatsız eden bütün olumsuzluklardan kurtulmak adına yolun sonu olarak hedeflediği türküler diyarına gidebilmek için öncelikle vicdanını rahatlatmayı seçer. Bu süreç yıkımların tadilatı şeklinde düşünülmenin de ötesinde aslında ruhun keşfine çıkan bir yolculuktur.

En gizli noktalarda, ruhun derinliklerinde ve kendi benliğinde keşfettiği şey türküler olmuştur. Çünkü karanlık ve tehlikelerle dolu yolculuğunda kendi keşfine ulaşması doğrultusunda bireyin ruhunun ezeli tezahürü sağlanır. Şiirde öldürdüklerinin namazını kılan bir baba aslında ruhsal bir yıkıma sebebiyet verdikten sonra arkasını dönüp gidemeyen ve kendi vicdanıyla savaşan ve bu savaşta mağlup olan bir izlenim oluşturur. Romanda oğlunun yanı sıra hayat serüveninde yaptığı bütün hataları, kalp yaralarını telafi etmeye çalışan, mezarlık ziyaretleri yapan bir baba vardır. Kendi içinde yapmış olduğu bu ahlaki değerlendirmeler kendi benlik bilincinin yolunu açan bir etkene dönüşür.

"bütün çocuklarına gizli gizli ağlayan

bir kolun sancısı oldu zamanla" (Varol, 2017: 22).

Çocuğun ilk yaşam alanı olan aile ortamı içerisinde aldığı ilk uyarılar, erginleşme sürecine olan katkısını arttırmaktadır. Çocukların zihinsel, fiziksel, sosyal, duygusal vb. gelişim alanlarında ailenin rolü yadsınamaz. Toplumumuzda yer etmiş sevgisini çocuğunun üzerinde açıkça gösteremeyen baba imajı dolayısıyla "babalar çocuklarını uyurken sever anlayışının halk arasında yerleşmesine neden olmuştur" (Taşkın, 2011: 46). Şiirde ve romanda da karşımıza çıkan baba profilinde sevgisini belli edemeyen ancak çocukları için her türlü zorluğa göğüs gerebilecek bir baba ile karşılaşırız. Romanda uzun yıllar çocuğunun yanında olmamış bir baba aslında şapkasının altında sakladığı, oğlu ile olan fotoğrafında bütün anılarını ve sevgisini de barındırmıştır. Aynı zamanda arkadaşına oğlunu gözetken, onu koruyup kollayan biri olma vazifesini vererek onu uzaktan takip etmiştir.

Ben'in Sessiz Çığlıkları

İnsanlar hayatlarının belli süreçlerinde gerek kendi benlikleri ile yüzleşmek gerekse iç hesaplaşmalar ve sorgulamalar yapabilmek için yalnız kalmayı tercih edebilir. Bilinçli olarak belli bir süreliğine yalnız kalma arzusu insanda dinginlik hissi uyandırır. Ancak yalnızlık duygusunu varlığında hissetmeye başlayan insanlar için yalnız kalmak bir seçimden öteye geçmiştir. Yalnız kalmaya itilmişliğin ruhsal çöküntüler eşliğinde oluşturduğu bunalımlar bireyin hem kendisine hem de çevresine karşı verdiği zararlar ile paraleldir. Söz konusu eserlerde iki çeşit yalnızlık ile karşılaşmak mümkündür. Bunlardan ilki bireyin kendi bilincine erişememesi dolayısıyla ortaya çıkan yalnızlık, ikincisi ise babasız bir evlat olarak yaşamını devam ettiren oğulun yaşadığı yalnızlık hissidir. İlkinde birey kendi iç hesaplaşmalarının neticesinde kendi erginleşme sürecinde kocaman bir boşluk olan babanın eksikliği nedeniyle kendi varlığına bile yabancıdır. Babasıyla karşılaştığı andan itibaren oğulun bütün davranışları adeta bilinçsiz şekilde gelişir. Kars'a olan yolculuğunda babasına eşlik etme fikri ve babasını yalnız bıraktığı zaman kendisinin de hissettiği yalnızlık duygusu onu çepeçevre kuşatan bilinçsiz duygu değişimleridir.

Şiirde yalnızlığın Doğu'nun kiblesi olması, orada insanoğlunun yöneldiği ve kaçamadığı, yüzleştiği tek yönün kendi içindeki yalnızlık olduğu fikri aynı zamanda itilmişlik ve bilinçli bir yalnız bırakılma hissi uyandırmaktadır. Romanda Âşıklar Bayramı dolayısıyla Kars'ta yapılan etkinliğe bir televizyon kanalında denk gelen oğulun nedensizce kalabalığın içerisinde babasını arama hissi yalnızlık paralelinde özlem hissini de canlı tutmuştur. Sığınacak bir liman olarak görülen baba, kalabalığın içinde yoktur. Oğulun ise kalabalığın içinde yalnız kalması ve bu hissi yoğun yaşaması baba ve oğlunu ortak paydada buluşturur.

Babasının onun yanına gelmesiyle birlikte yılların kırgınlığını bir nebze olsun hafifleten bu durum babanın aslında Kars' a gitmeden önce yirmi beş yılın ardından geçerken uğranılmış bir oğul olması düşüncesi, oğulun içinde var olan sitem duygusunu yeniden diriltir. Ancak bu yüzleşme her zaman olduğu gibi kendi içinde kalır, babasına geçmişin hesabını sormak için geç kaldığını düşünür. *"Yerli yersiz kavga etmenin, bulanık bir geçmişin hesabını görmeye çabalamanın, ağız kapalı bir kuyuya sakladığımız geçmişimize seslenmenin, uçurumdan aşağı yuvarlanmış kocaman bir kayayı sırtlayıp geri dönmenin ne yeri ne de zamanıydı"* (Varol, 2019: 32).

Şiirde babanın kendine has özellikleri sürekli bir hatırlayış ile aktarılırken mazi canlandırılır. Romanda ise oğulun tüm acılarını hapsediği kapalı bir kutu algısındaki geçmiş aslında bir kaçıştır bazı bölümlerde ise bir sığınıştır. *"Bu eski püskü fotoğrafın ne zaman çekildiği konusunda en ufak bir fikrim yoktu ama o müphem gün, hafızamın derinliklerinden yavaş yavaş sıyrılarak gözlerime bir gözyaşı seli gibi hücum etti birden"* (Varol, 2019: 198). Roman boyunca geçmişle somutlaştırılan bu hatırlayış evresi bir fotoğrafın hükmettiği gözyaşı olarak tezahür eder.

Zaman kavramının dış dünyadaki karşılığının netleşmemiş olması zaman ve dış dünya bağlantısının olmadığını ifade etmez. Kendini gizleyen, kendi bilinmezlikleri içerisinde var olan keşfi zor metafiziksel bir şey olarak nitelendirilmesi durumunda zamanın bilinmesinin büyük bir problem olduğu belirtilir. Bir diğer ihtimal ise zamanın var olmayan bir şey olması ihtimalidir; bu durum ise zamanı akılcı yoldan algılamamanın imkânsızlığını ve nesne dünyasının kavranışında büyük bir boşluk oluşturan imkânsız bir olgu olduğunu düşündürür. Üçüncü algı ise zamanın olmaması durumudur ve bu

da zamanı bir mitos haline dönüştürür. Bu nedenle zamanın doğası onun varoluşunda ancak aranabilir (Köktürk, 2017: 22). Zamansız gelen hatırlayışlar da böylece zaman kavramındaki belirsizlikler kadar gizemlidir. Bastırılmış geçmiş ile yaşayan oğlun, baba ile ilk karşılaşma anından itibaren yüzleşmeye başladığı anılar dünyası sırasıyla hatırlayışlara vesile olur. Zamanın koca boşluğu altında ezilen oğlun, babanın zamansız gelişine ve zamansız gidişlerine olan sitemi bu yüzdendir. Hatırlayışın pençesine düşen oğlun, babasının bu yolculuğuna eşlik etme fikri bu zamansızlığa bir meydan okumadır. Babanın daralan zamanına karşın onun yolculuğunu bütün imkânlarını zorlayarak tamamlamasını sağlayan oğul bir bakıma zamanla mücadele etmiştir.

Özlem, insanoğlunun bulunduğu halden memnuniyetsizliğinin olaylar veya insanlar karşısındaki güçlü görünme gardını düşürmesi sonucunda ortaya çıkardığı bir duygudur, yani duygusal bir süreçtir. Mevcut an ile geçmiş arasında kurulan bağlantı ile yapılan yolculuk çeşitli duygusal değişimler ortaya çıkarmaktadır. Söz konusu eserlerde sürekli bir geçmişi hatırlama arzusu ve eğilimi içerisindeki oğul anılar ve hayaller aracılığıyla teselli bulabilmektedir. *"Hayal etmek, aynı anda canlılığı, hareketi oluşturmaktır... Aynen insanların var olma ve çekilmesi gibi metinlerde de hayal unsurları, canlandırma biçimleri ekleme-çıkarımlarla hayat bulur"* (Arslan, 2018: 216). Romanda bir fotoğraf ile oğlunun gözünde canlanan geçmiş onu ayakta tutan nesneye dönüşmüştür. Babası tarafından unutulmamış olduğunu bilmenin verdiği mutluluk geçmişteki mutlu bir ana dönüşün verdiği rahatlık hissine bürünür.

*"hiç gitmedim kendimden uzağa, diye düşünürken
sıla oldum ona"* (Varol, 2017: 19).

Tedirginlik ve kaygı, bireyin hazır bulunmasıyla ilişkili olan bu kavramlar beklemediği olaylar karşısında ani gelişen tepkiler olarak ifade edilebilmektedir. Baba oğul ilişkisi içerisinde değerlendirildiğinde oğulun, uzun yıllar görmediği babasını karşısında görmesi üzerine nasıl davranması konusunda yaşadığı tedirginlik devamında babasının tekrar bir yolculuğa çıkacağını belirtmesi üzerine babasını son kez görme hissi ile derinleşir. Tekrar ortaya çıkan tedirginlik hissi ile birlikte onu bastırabilmek adına birlikte yola devam etmeyi tercih eder. Romanda hasta babasını arkadaşlarına teslim ettiği zaman da bir tedirginlik hissine kapılır. Çünkü çok yaklaştığı babasının yanından ayrılmış olmanın verdiği duygu ile kapatmaya çalıştığı boşluk tekrar açılır. Babasının yanından her ayrılışında hissettiği bu tedirginlik aslında babasının geçmişte onun yanında olmayışından kaynaklanmaktadır. Babasının onu her an bırakıp gidebileceği korkusuyla bu tedirginlik ortaya çıkmıştır.

İncinmiş Ruhun Vicdan Muhasebesi

Türkçe sözlüklerde, vicdan tanımı *"Kişiyi kendi davranışları hakkında bir yargıda bulunmaya iten, kişinin kendi ahlaki değerleri üzerine dolaysız ve kendiliğinden yargılama yapmasını sağlayan güç"* (TDK, 2015) olarak yapılır. Vicdan, kelimesinin kökü Arapçadan gelmektedir. Her insanın doğasında masumiyetin zirve noktalarında olduğu evreler bulunmaktadır ve insanın erginleşme süreci içerisinde vicdan algısı şekillenir. İnsanlarda vicdan duygusundaki bu şekillenmeler yaşanan çevre, dini, ahlaki vb. değerler eşliğinde gerçekleşir.

Baba oğul ilişkisi bağlamında düşünüldüğünde toplumsal yapıda mevcut olan bir baba figüründe itaat edilen, disiplin sağlayıcı bir betimleme yapılır. Söz konusu eserlerde yaşlanmış, çökmüş hali ve yalvaran gözlerle bakışı ile tasvir edilen baba yaşlılık evresinde dahi oğlunun parasını kabul etmeyen onurlu, gururlu, güçlü ve saygınlığını koruyan şekilde ifade edilmiştir. Aslında bu güçlü baba figürü terkedilmiş bir oğulun da öfkelerini bastırıp zaman zaman vicdan muhasebesi yapmasına sebep olur. Çünkü karşısındaki bir otoritedir ve gücün simgesidir. Aslında insanda var olan irade, iyilik, güzellik, ahlak, sevinç ve utanç gibi duyguların da vicdan ile sıkı bir ilişkisi vardır. Ruhsal şuurun ahlaki şuura dönüşmesiyle birlikte vicdan kavramı ortaya çıkar. Davranışlarında tutarlılık taşıyan bireyler de gelişmiş vicdana sahip bireylerdir. Erginleşme sürecinde yalnızlığa itilmiş bir bireyin, babasını ilk gördüğü andan itibaren aydınlatmaya çalıştığı bütün müphemlikler kendiliğinden aydınlanır, babasını sorgulamak yerine ona yol arkadaşlığı yapmayı tercih eden oğul, tüm soruların cevaplarını bu yolculukta bulur.

1. Babanın Vicdan Muhasebesi

Romanda aslında vicdani bir yolculuğa çıkan babanın, Âşıklar Bayramı'na ulaşma sürecine kadar yapmak istediği başta oğlu olmak üzere kırdığı, incittiği bütün kalplerle yüzleşebilmektedir. Zamansız kayıplar nedeniyle bazıları mezarlık ziyaretleri ile tamamlanan bu hesaplaşmanın sonucunda, Kars'a ulaşan babanın huzuru galibiyetinin de göstergesi olmaktadır. Şiirde babasız büyüyen bir babanın acıya vakıf ve gururlu olarak çizilen profili oğulun babasına hesap sormasına her zaman engel teşkil etmiştir.

Bir gece vakti oğlunun kapısını çalan baba, oğlundan gözlerini kaçırır; çünkü hesaplaşma daha yeni başlamaktadır. Tecrübesiz bir şekilde oğlunun karşısında duran baba, ona yalvarırcasına bakmaktadır. Geçmiş, bireyin hafızasını teşkil eder. Bireyin geçmişinde iz bırakan olumsuz durumlar belirli bir etkileşim veya iletişim ile açığa çıkmadığı takdirde bireysel bir problem olarak kalır ve bu durum insanın iç hesaplaşmasını gerçekleştirilmesine sebep olur. Unutmak ve unutturmak aslında barışçıl bir zemin teşkil edebilir ancak bireyin kendisiyle yaşadığı iç hesaplaşma neticesinde tatmin duygusuna erişememesi ciddi problemleri beraberinde getirir. Bu nedenle birey geçmişle ve hayatına olumlu veya olumsuz etki eden bireyler ile bir hesaplaşma yolunu seçerek zihnini rahatlatılabilir.

"keçesine sarımp dağları uyuttuğu

şehri huzur bir ıslıkla geçtiği

gençliğinin haram günleri" (Varol, 2017: 22).

Romanda da öksüz bir babanın çocuğunu yalnız bırakması sonucunda kendi iç hesaplaşmasını yaptığı görülmektedir, bu durum yalvaran bir bakışa büründürür onu. Ayrıca kalp yaralarının da pişmanlıklarını içinde yaşayan babanın ömrünün sonuna yaklaştığı günlerde sığınabileceği tek yol vicdan hesaplaşması olmuştur. Roman sonunda incittiği kalpleri sırasıyla ziyaret etmenin ve çoğunlukla affedilmenin verdiği haz ile en son Âşıklar Bayramı için toplanan kalabalıktan da helallik alarak son nefesini verir.

2. Oğulun Vicdan Muhasebesi

Kızgınlık ve kırgınlık kavramları çoğu zaman sevgi ile yakından ilişkilidir. Bir bireyin düşünce ve davranışlarının aksi yönünde yapılan bir eylem veya söz karşısında gösterdiği tepki olarak ifade edilebilen kızgınlık kavramının yanı sıra kırgınlık daha içsel yaşanan ve gösterilemeyen bir duygu olarak ifade edilebilir. Psikolojik olarak bireyin kaybetmek üzere olduğu birine karşı duyduğu öfkeyi kendi içerisinde bastırabildiği söylenir. Yitirmekten korkulan ve kaybetme korkusu taşınan kişilere karşı duyulan kızgınlık hissi bastırılabilir.

Romanda babası için tedirgin olduğu anlarda kendisine kızan oğul, babasının ağır bir hastalık geçirdiğini öğrenince geçmişle yüzleşmek yerine babası ile birlikte bir yolculuğa çıkmayı tercih etmiştir. Bastırdığı bu kızgınlık duygusu sayesinde babası ile geçirdiği her vakit daha kıymetli hal almış ve baba sevgisini kısa bir süre yaşayabilmiş ve hissetmiştir.

"ama artık geç bağışlanma dilemek ondan

çünkü kara örtüler atılırken üstüme

canıma kesilen paralar da heba" (Varol, 2017: 19).

Söz konusu şiirde geçen bu pişmanlık aslında babanın ölümüne yakın sevilmesini sorgulayan bir oğulun haykırışıdır. Babası ile geçireceği bütün kıymetli zamanları kaybeden ve zamana hükmedemeyen bir oğul, babası ile hesaplaşmak yerine onu anlamayı seçer. Affedicilik, bir sevgi halidir. Temelinde bir sevgi barındıran bu duygunun söz konusu iki eserde ortaya çıkış noktası baba sevgisidir. Bireyin yaşadığı haksızlık karşısında olumsuz yargılama, kin, nefret ve ödeşme gibi tetikleyici duygulardan vazgeçmesiyle yerine sevgi, şefkat, merhamet gibi yapıcı, onarıcı duyguları yerleştirmesi halinde manevi huzura erişmesi sağlanır.

Smedes, affetmeyi dört istasyonlu bir yolculuğa benzetmektedir. Birinci istasyon uzaklaşmadır. Oğulun babasının ertesi gün gideceğini öğrenmesi üzerine yargılamaktan vazgeçip sadece bir günlük bir sabıra ihtiyacı olduğunu düşünmesi bir uzaklaşma isteğidir. İkinci istasyon affetmektir. Babasına karşı ilk dokunuşları ve baba kelimesini eksik de olsa söyleyebilmesi affetmek anlamında atılmış büyük bir adımdır. Üçüncü istasyon uzlaşmadır. Babası ile birlikte bir yolculuğu seçerek onunla çatışma halinde olma düşüncesinden vazgeçer. Dördüncü istasyon ise ümittir. Babasının iyileşeceğini ümit ederek gerçekleşen bekleyişin ardından babasının son arzusu olan Âşıklar Bayramı'na yetişmek isteğini bütün imkânlarını zorlayarak gerçekleştiren oğul, onun ümitlerini boşa çıkarmamıştır (Çapcıoğlu, 2015: 127).

Sonuç

Edebiyat dünyasına şiirleri ile katılan ancak daha sonra yazarlık kimliği ile ön plana çıkan Kemal Varol, söz konusu eserlerinde kahramanlar arasında ve kendi gerçekleriyle bağlantı kurmuştur. *Âşıklar Bayramı* adlı romanında "Küfran" adlı şiirin yazarını ve o yazarın babasını hastane koridorunda görmüş olması bu bağlantıyı desteklemektedir. Yazar ve babası, şiirde geçen baba oğul ve romandaki baba oğul olmak üzere üç farklı baba oğul ile karşılaşılır. Varol'un babasının bir demiryolu işçisi olması, şiirde geçen baba oğul ilişkisini yazarın kendi gerçekliğinde eriterek şiire sunduğu izlenimini vermektedir.

Babalar, çocuğun yaşamındaki ve kişisel gelişimindeki rolü yadsınamayacak etken kimliklerdir. Babalık rolünün, çeşitli araştırmalarla yeniden tanımlanması neticesinde, çocuğunun

erginleşme sürecine aktif katılımını sağlaması durumunda olumlu sonuçlar doğurduğu saptanmıştır. Şair ve yazar kimliği ile tanınan Kemal Varol, *Bakiye* adlı şiir kitabının içerisinde yer alan “Küfran” şiirinde baba oğul ilişkisi içerisinde netlik kazanamayan duygusal ve ruhsal iletişim boyutunda bir tablo çizmiştir. Şiirin geneline hâkim olan baba yaklaşımı yer yer öfke barındırır ve oğul kaçmak isterken sürekli tüm yolların babasına çıktığını belirtir. Baba oğul ilişkisi düzleminde yaşanan sürekli bir çatışma halinin durağanlaştığı ve öfke, kin, nefret duygularının yerini merhamet, sevgi ve hasret duygularına bıraktığı görülür.

Romanda kocaman bir boşluğun ardından oğlunun karşısına çıkan baba, önceleri oğul için sadece bir kaygı ve telaştan ibarettir. Elden ayaktan düşmüş olması, bitkin ve çökmüş olan gözleri hayattaki bütün kırgınlıklarının somut örnekleridir. Sesindeki pişmanlıkları, yalvarır gibi bakışları ve göz göze gelemeyişleri ile baba, vicdan muhasebesi yapmaya hazır, yolun sonuna gelmiş bireydir.

Romanda aslında vicdani bir yolculuğa çıkan babanın, Âşıklar Bayramı’na ulaşma sürecine kadar yapmak istediği başta oğul olmak üzere kırdığı, incittiği bütün kalplerle yüzleşebilmektir. Şiirde babasız büyüyen bir babanın acıya vakıf ve gururlu olarak çizilen profili oğulun babasına hesap sormasına her zaman engel teşkil etmiştir.

Söz konusu eserlerin ortak bir yaklaşımı olan baba, idealleştirilmiş bir tavırla işlenmiştir. Baba ile olan karşılaşma anından itibaren anılarla canlanan geçmiş eşliğinde babanın yaşlılık yolculuğuna uzanan ve ardından ölümüyle sonuçlanan bu kurgu, objektif tutumla işlenir. Duru, sade ve akıcı bir anlatım ile söz konusu eserlerde baba oğul ilişkisi incelenmiştir. Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, incelediğimiz iki eserde tespit edilen ortaklıklar şiiri detaylandırmaya vesile olmuştur. Kemal Varol, birbiri içerisine gizlenmiş bağlantıları ile şiirin hikâyesini yazdığı *Âşıklar Bayramı*’nda şiir ile roman ilişkisinin başarılı bir örneğini vermiştir.

Kaynaklar

- Arslan, F. (2018). Sosyokültürel Değişim ve Göç Çağrışımları: Mustafa Kutlu Öykülerinde Yolda Olmak. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 6/ 16, 121-129.
- Arslan, F. (2018). Metinler Zihnimize Nasıl Canlanır?.. Kuşlar Yasına Gider Modellemesi. H. Argunşah (Ed.), *Sessizliğin Gölgesinde Hasan Ali Toptaş Kitabı* içinde (ss. 205-219). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Çapçioğlu, F. (2015). Affedicilik Değeri Üzerine. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 115- 138.
- Horney, K. (1995). *Çağımızın Nevrotik Kişiliği*. (çev. Selçuk Budak). Ankara: Öteki Yayınevi.
- Jung, C. G. (1999). *Keşfedilmemiş Benlik*. (çev. Canan Ener Sılay). İstanbul: İlhan Yayınevi.
- Köktürk, M. (2017). *ZamPessoaan Üzerine Felsefi Soruşturma*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Maslow, A. (2011). *İnsan Olmanın Psikolojisi*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- May, R. (1997). *Kendini Arayan İnsan*. (çev. Ayşen Karpat). İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Mendel, G. (2000). *Babaya İsyan*. (çev. Hüsen Portakal). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Pessoa, F. (2006). *Huzursuzluğun Kitabı*. (çev. Saadet Özen). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Svendsen, L. (2018). *Yalnızlığın Felsefesi*. (çev. Murat Erşen). İstanbul: Redingot Yayınları.
- Taşkın, N. (2011). Çocukların Gelişiminde Katkıları Unutulanlar: Babalar. *Eğitim-Bir-Sen*, 7/20.
- TÜRK DİL KURUMU (2015). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.
- Varol, K. (2017). *Bakiye*. İstanbul: Edebi Şeyler.
- Varol, K. (2019). *Âşıklar Bayramı*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Kemal Varol'un "Küfran" Adlı Şiirinden Romana Yolculuk: Âşıklar Bayramı

Yalom, I. (2008). *Güneşe Bakmak Ölümle Yüzleşmek*. (çev. Zeliha İyidoğan Babayiğit). İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.